

Η κοινωνία της σιωπής

Εδώ και αρκετές δεκαετίες η Σοβιετική Ένωση ήταν για μεγάλο μέρος των λαών της γης, η πρώτη χώρα που θα τους τροφοδοτούσε με τα υλικά και ιδεολογικά προϊόντα της επανάστασης. Τώρα μάθαμε πως εκτός απ' την εξαγωγή της τυποποιημένης επανάστασης, η χώρα αυτή απέκτησε ένα ακόμη ρεκόρ: έγινε η πρώτη στην εξαγωγή της ραδιενεργού ρύπανσης. Βέβαια τα πυρηνικά εργοστάσια, ανατολικά και δυτικά, αποτελούσαν ανέκαθεν απειλή για ολόκληρη την ανθρωπότητα. Η βασική σύλληψη αυτής της τερατώδους τεχνολογίας ήταν ίδια και ανεξάρτητη από το πολιτικό σύστημα. Απ' το πρώτο μεγάλο (γνωστό) ατύχημα στο Windscale της Αγγλίας το 1957 και την έκρηξη στην αποθήκη των πυρηνικών καυσίμων στα Ουράλια (με εκατοντάδες νεκρούς) ως το Three Mile Island και το Τσερνομπίλ, το δίδαγμα είναι ένα: δεν υπάρχει ειρηνική και ακίνδυνη χρήση της πυρηνικής ενέργειας.

Όμως αν η τεχνολογία των πυρηνικών αντιδραστήρων φρόντισε να μας δείξει, αρκετές φορές μέχρι σήμερα το αληθινό της πρόσωπο, η εικόνα της δεν είναι στον ίδιο βαθμό αποτρόπαια σε ανατολή και δύση. Όταν λέμε ότι η τεχνολογία δεν είναι ουδέτερη, αυτό σημαίνει πως φέρνει μέσα της όχι μόνο τα σημάδια της εποχής στην οποία αναπτύσσεται, αλλά και το αποτύπωμα της κάθε συγκεκριμένης κοινωνίας που την εφαρμόζει. Στις ολοκληρωτικές κοινωνίες, δεν μπορεί παρά τα αρνητικά χαρακτηριστικά του τεχνολογικού φαινομένου να είναι ιδιαίτερα τονισμένα. Το περιστατικό του Τσερνομπίλ επαληθεύει την παραπάνω θέση κατά τρόπο πανηγυρικό.

Πρώτο: Σύμφωνα με όλες τις μέχρι στιγμής μαρτυρίες ο αντιδραστήρας δεν διέθετε προστατευτικό κέλυφος που θα απέτρεπε την διαφυγή των ραδιενεργών αερίων. Δεν επρόκειτο για αμέλεια αλλά για συστηματική πρακτική των σοβιετικών, για λόγους καθαρά οικονομίας. Μια τέτοια κατασκευή θα κόστιζε επιπλέον 1 δισ. δολάρια για κάθε μονάδα του συμπλέγματος, δηλ. ποσοστό 25%, πάνω από το αρχικό κόστος. Πρόκειται για πεταμένα λεφτά θα δηλώσει με κομπασμό πριν ένα περίπου χρόνο ο Γιούρι Σιβίντσεφ,

υπεύθυνος ασφαλείας του Κ.Π.Ε. Κουρτσάτοφ με την ευκαιρία της τοποθέτησης ενός τέτοιου καλύμματος σε νεοανεγερθέντα σταθμό.

Αλλά γιατί επιμένουν τόσο οι σοβιετικοί να αναπτύσσουν αυτόν τον τύπο του αντιδραστήρα παρά τα εμφανή του μειονεκτήματα; Είναι απλό: ο αντιδραστήρας αυτός αποτελεί και ένα φτηνό τρόπο παραγωγής πλουτωνίου, το οποίο πλουτώνιο χρησιμοποιείται τόσο για στρατιωτικούς όσο και για ενεργειακούς σκοπούς (σε μείγμα με το ουράνιο). Πέρα όμως από τα εγγενή σχεδιαστικά του μειονεκτήματα, ο αντιδραστήρας του Τσερνομπίλ πρέπει να ήταν ιδιαίτερα ευάλωτος εξαιτίας των ανωμαλιών που διαπιστώθηκαν στην κατασκευαστική του φάση. Έτσι σ' ένα σχετικά πρόσφατο δημοσίευμα της εβδομαδιαίας εφημερίδας «*Literatourna Ukraina*» με ημερομηνία 27 Μαρτίου του '86 η οικονομολόγος Libov Kovaletska αφού παραθέσει μια σειρά διαπιστώσεις σχετικές με την κακή οργάνωση εργασίας στο εργοτάξιο που ετοιμάζει τις νέες μονάδες 5 και 6 του συμπλέγματος, αφού καταφερθεί εμμέσως πλην σαφώς εναντίον της γραφειοκρατίας της υπεύθυνης για τις αποκλίσεις από τα πλάνα και τα χρονοδιαγράμματα, καταλήγει: Έτσι τα προβλήματα του πρώτου αντιδραστήρα μεταφέρθηκαν στον δεύτερο, του δεύτερου στον τρίτο, κ.ο.κ. κατά τρόπο που τα προβλήματα έγιναν πια δομικά και σε μεγάλο βαθμό δυσεπίλυτα.

Δυστυχώς ένα μήνα αργότερα, οι φόβοι της κ. Κοβαλέτσκα έμελε να επαληθευθούν, με τον πιο τραγικό τρόπο. Όμως και τα στελέχη της σοβιετικής κυβέρνησης δεν φαίνεται να αγνοούσαν τελείως τον κίνδυνο, αν και προσπαθούσαν με κάθε ευκαιρία να τον εξορκίσουν: Η πιθανότητα τήξης της καρδιάς του αντιδραστήρα είναι μία φορά στα 10.000 χρόνια θα αποφανθεί ο κ. Βιτάλι Σκλιάροφ, υπουργός ενέργειας της Ουκρανίας, τον Φεβρουάριο του '86. Τι σημαίνει όμως 10.000 χρόνια; σημαίνει απλούστατα το γινόμενο όλων των λειτουργούντων αντιδραστήρων επί το σύνολο των χρόνων λειτουργίας. Έτσι αφού $300 \times 10 = 3.000$, ο κ. Σκλιάροφ δεν έπεσε πολύ έξω στους υπολογισμούς του.

Το δεύτερο σημείο στο οποίο θα ήθελα να σταθώ αφορά την διαφάνεια, τόσο της ίδιας της τεχνολογίας, όσο και των συνθηκών της εφαρμογής της. Και στην περίπτωση του Τσερνομπίλ έχουμε μια κατάφορη παραβίαση της υποχρέωσης για έγκαιρη και ειλικρινή πληροφόρηση σχετικά με τις συνθήκες και τα αποτελέσματα του ατυχήματος. Και βέβαια δεν πρόκειται για μια τυπική παράλειψη. Κάθε ώρα, κάθε λεπτό απόκρυψης και συγκάλυψης του γεγονότος θα μπορούσε να αποβεί μοιραίο για τη ζωή χιλιάδων ανύποπτων πολιτών, μέσα κι έξω από τα σύνορα της χώρας. Κι' όμως οι σοβιετικές αρχές δεν δίστασαν να παρατείνουν εγκληματικά την ένοχη σιωπή τους: Την επομένη ημέρα του ατυχήματος, οι αμερικανικοί δορυφόροι φωτογράφισαν το κατάμεστο στάδιο του Κιέβου να φιλοξενεί τον προγραμματισμένο ποδοσφαιρικό αγώνα (σήμερα το Κιέβο σιγά-σιγά αδειάζει) και αμέριμνους ψαράδες

στον Δνειπέρο. Τέσσερις μέρες μετά η παραδοσιακή πρωτομαγιά και οι εικόνες της σοβιετικής τηλεόρασης με αμέριμνα και ευτυχημένα παιδάκια μέσα σε κήπους με τριαντάφυλλα (σήμερα ολόκληρος ο παιδικός πληθυσμός 250.000 άτομα εγκαταλείπει την πόλη για πρόωρες σχολικές διακοπές). Όπως θα δηλώσει στους δημοσιογράφους στη Μόσχα ο εκπρόσωπος της Διεθ. Επ. Ατ. Ενεργείας, η υπηρεσία του θα ειδοποιηθεί με τρεις μέρες καθυστέρηση (αλήθεια διαβάσατε την συνέντευξη του κ. Στουκάλιν στο «ΒΗΜΑ», ο οποίος ισχυρίζεται ότι «ενημερώσαμε αμέσως την Διεθνή Επιτροπή») ενώ η έγγραφη ενημέρωση (με προορισμό τις χώρες της ΕΟΚ) θα φτάσει στη Γενεύη στις 30 του μηνός. Οι πρώτοι δημοσιογράφοι θα γίνουν δεκτοί σε συνέντευξη τύπου μία βδομάδα αργότερα. Στο Τ.Μ.Ι. δεκάδες συνεργεία τηλεόρασης και εκατοντάδες δημοσιογράφοι μετέδιδαν συνεχώς τις ανταποκρίσεις τους από τον τόπο του ατυχήματος.

Δεν είναι πλέον ζήτημα αρχών. Μια κοινωνία κλειστή, μια κοινωνία κρυφίνους, μια κοινωνία ευθυνόφοβη αποδεικνύεται πολύ πιο επικίνδυνη από την κοινωνία η οποία «θυσιάζει τα πάντα στον βωμό του καπιταλιστικού κέρδους» σύμφωνα με την προσφιλή έκφραση του Ριζοσπάστη που την χρησιμοποιούσε κάθε φορά που επρόκειτο να εξάρει τις οικολογικές αρετές των χωρών του υπαρκτού σοσιαλισμού. Στόχος ολόκληρου του οικολογικού και ειρηνιστικού κινήματος δεν μπορεί να είναι μόνον η καταγγελία του εγκλήματος αλλά και η ανατροπή των συνθηκών που το τροφοδοτούν και το παράγουν. Η δημιουργία ενός νέου διεθνιστικού κινήματος με προσανατολισμό τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, ενός κινήματος συμπαρατάστασης στις ασθενείς ακόμη ομάδες αντιπολίτευσης στο εσωτερικό των χωρών αυτών, όπου η στρατιωτική και κομματική ηγεσία τους επιφυλάσσει όχι μόνο το πολιτικό Γκουλάγκ αλλά και νέες πρωτοφανείς οικολογικές ερήμους.

Ηλίας Ευθυμίου

Si parva licet...

Και οι δύο οι οργανώσεις που προέκυψαν από τη διάσπαση των Clash το 1983 εμφάνισαν στα τέλη του περασμένου χρόνου το προγραμματικό μανιφέστο τους. Οι νέοι Clash, που καθοδηγούνται από τον Τζο Στράμμερ, κυκλοφόρησαν το L.P. «Cut the Crap», ενώ ο Μικ Τζόουνς δημιούργησε νέα οργάνωση, την Big Audio Dynamite που επίσης έδωσε δείγματα εργασίας.

Τώρα λοιπόν είναι επί τέλους σαφές πάνω σε ποιο σημείο επήλθε η ρήξη. Γιατί και οι δύο φράξεις, ακολουθώντας την πάγια παράδοση της διεθνούς αριστεράς, σ' αυτά τα δύο χρόνια δεν έκαναν άλλο από το να ανταλλάσουν μέσω του τύπου ύβρεις και ιδεολογικούς χαρακτηρισμούς: «Δεξιό ομπορτουνιστή» και «τεχνοποπιστή» είχε χαρακτηρίσει ο Στράμμερ τον Τζόουνς, ενώ ο τελευταίος ανταπάντησε κατηγορώντας τον Στράμμερ ότι «κρύβεται πίσω απ' την στράτευση για να πλασσάρει άσχημη μουσική».

Κατηγορίες ευκαιριακές και άδικες. Μπορεί ο Στράμμερ να διεκδικεί νόμιμα μαρξιστικές περγαμηνές, αφού για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα έπαιξε αποτελεσματικά το ρόλο του θεωρητικού ηγεμόνα της ομάδας. Αλλά γνωρίσαμε και ένα τριπλό άλμπουμ, το «Σαντινίστα», που ήταν ως επί το πλείστον δημιούργημα του Τζόουνς και δεν υποχωρούσε ούτε πόντο από τις προγραμματικές αρχές της οργάνωσης.

Τώρα έχουμε μία νέα επαλήθευση: ο δίσκος των Β.Α.Δ. δείχνει πως ο Τζόουνς δεν είναι «δεξιός ομπορτουνιστής» και πως οι διαφορές με την φράξια Στράμμερ δεν ήταν πολιτικές.

Βρισκόμαστε απλώς μπροστά σε ένα παλιό δίλημμα της μαρξιστικής αισθητικής: την σχέση μορφής και περιεχομένου. Για να απευθυνθεί στην εξεγερμένη νεολαία ο Στράμμερ θεώρησε ότι το «This is England» ή το «Are you red...y» θα έχαναν μεγάλο μέρος του πολιτικού μηνύματος τους εάν δεν φορούσαν τα ρούχα του πιο σκληρού ροκ. Ο Τζόουνς αντίθετα δεν φοβήθηκε να ακολουθήσει τα χνάρια, για παράδειγμα, των UB 40, να γίνει και λίγο τέχνοποπ και λίγο ρέγκε και λίγο easy listening.

Ποιος είχε δίκιο; Αν κρίνουμε από την αντίδραση της βιομηχανίας της κουλτούρας, κανένας: και οι δύο LP προβάλλονται λίγο στα δισκάδικα, στο ράδιο ούτε που ακούγονται, στα μεγαλύτερα μπαρ της Αθήνας κανείς D.J. δεν τους έβαλε ποτέ.

Ούτε οι «λουνατσαρσκιικοί» ούτε οι «λενινιστές» κέρδισαν λοιπόν την αγορά. Ευτυχώς, γιατί έτσι ξεκαθαρίστηκε η διαμάχη από το επισφαλές επιχείρημα της επιτυχίας και η σύγκρουση παραμένει ως μία ακόμη επανέκδοση εκείνης της διαλυτικής τάσης που εξασκεί η μαρξιστική αισθητική στον τομέα της τέχνης. Τόσο που θα ευχόταν κανείς οι Clash να μην είχαν διαβάσει ποτέ ούτε Μπρεχτ, ούτε Λούκατς, ούτε Μαγιακόφσκι, να παρέμεναν μία απλή κι εμπειρική συμμορία του δρόμου: κάτι σαν τους London SS ή του 101'S δηλαδή.

Αφού φυσικά αποκλείσουμε πραγματικές πολιτικές οπισθοδρομήσεις στο δρόμο που χάραξαν άλλοι πρώην θρυλικοί ποπ σταρς, τώρα αξιοθρήνητες καρικατούρες του εαυτού τους.

Αλλά ποτέ δεν θα φανταζόμασταν πως η πολύκροτη επιστημονική σφαιρικότητα ενός κάποιου μαρξισμού, που μπήκε ως ταύρος σε υαλοπωλείο στον ευαίσθητο χώρο της τέχνης και της κουλτού-

ρας, θα γινόταν στο τέλος τίποτα παραπάνω από ένα ακόμη εργαλείο στα χέρια των δισκογραφικών.

Δημήτρης Δεληολάνης

Έτος 2018

Σε ειδική συνεδρίαση του Νομοθετικού Σώματος τιμήθηκαν τα 100 χρόνια από την ίδρυση του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας.

Την σεμνή τελετή στην οποία μίλησαν με έξαρση και ενθουσιασμό όλοι οι ηγέτες των κομμάτων, αμαύρωσε η τοποθέτηση του εκπροσώπου των Νεοφιλελευθέρων, κ. Γαλούδη. Ο τελευταίος, χωρίς να αναλογιστεί ότι παρευρίσκετο προσκεκλημένος σε μία επέτειο τιμής, θεώρησε σκόπιμο να εξαπολύσει μία μνησικάκη και μισαλλόδοξη επίθεση. Παραθέτουμε αποσπάσματα του λόγου του, δημοσιευμένα στο «Ριζοσπάστη» της 19ης Μαρτίου, ενεστώτος έτους.*

«Το Κομμουνιστικό Κόμμα υπήρξε ένα ιστορικό σχήμα προικισμένο με εξαιρετικά προτερήματα και ικανότητες. Δεν είναι όμως τα οποιαδήποτε προτερήματα και ικανότητες που συνθέτουν από μόνα τους την ιστορική προσωπικότητα ενός κόμματος. Κάθε πολιτικό σχήμα καταξιώνεται σαν ιστορικός παράγοντας ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες και το κοινωνικό περιβάλλον, ανάλογα με τις κοινωνικές ανάγκες και τα συμφέροντα που εκφράζει, ανάλογα με το αν και κατά πόσο εκπληρώνει με τη δράση του το ώριμο καθήκον που προβάλλει μπρος του, μέσα από την ιστορική εξέλιξη».

Αυτά τόνισε στην αρχή της ομιλίας του ο Ν. Γαλούδης. Για να σημειώσει στη συνέχεια:

«Ποίο ήταν λοιπόν το Κ.Κ.Ε.; Το παθιασμένο αντιμοναρχικό κόμμα, ο διώκτης της δυναστείας των Γλύξμπουργκ ή το σχήμα που άνοιξε το 1933 το δρόμο για την επιστροφή τους με την εξτρεμιστική του εκστρατεία ενάντια στον Πλαστήρα, το Βενιζέλο και τους Δημοκρατικούς; Το κόμμα της Εθνικής Απελευθέρωσης, ο ιδρυτής του ΕΑΜ ή το σχήμα που υπέταξε τα εθνικά δίκαια στις ραδιουργίες των Μεγάλων Δυνάμεων, στις επιθυμίες του Στάλιν και των διαδόχων του; Το κόμμα της κοινωνικής μεταρρύθμισης, που οδήγησε τους εργάτες στην οργάνωση και την απελευθέρωσή

*Για περ. βλέπε στο «Ριζοσπάστη» της 19ης Μαρτίου 1986 το ρεπορτάζ από την βουλή, *Κεντρώο άνοιγμα μέσω Βενιζέλου*, όπου και παρατίθεται η ομιλία του βουλευτή του ΚΚΕ κ. Νίκου Καλούδη.

τους ή ο συντηρητικός και αυταρχικός μηχανισμός που χρησιμοποιούσε κάθε θεμιτό και αθέμιτο μέσον για να χτυπήσει όποια συνδικαλιστική κίνηση δεν μπορούσε να θάλει κάτω από τον έλεγχό του; Δεν θα μπορέσουμε ούτε για μια στιγμή να εξηγήσουμε το φαινόμενο «Κ.Κ.Ε.» αν δεν το συνδέσουμε με την εποχή του. Το δικό μας καθήκον κ. βουλευτές, δεν είναι ίδιο με οποιουδήποτε ιστοριογράφου. Ούτε μπορούμε να παρασυρθούμε από τις προπαγανδιστικές σκοπιμότητες της στιγμής, περιφρονώντας την ιστορική αλήθεια».

«Το Κ.Κ.Ε. υπήρξε πράγματι κορυφαία ηγετική οργάνωση των εργατών στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα, αλλά και κορυφαίος εκφραστής της πολιτικής της Σοβιετικής Ένωσης στον ελληνικό χώρο και υπηρέτησε πιστά την πολιτική αυτή σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας του. Η ιστορία αυτή αντανakλά και εκφράζει τις αντιφάσεις, τις παλινωδίες αυτής της πολιτικής, τα θετικά και προοδευτικά της θήματα απέναντι στην απηρχαιωμένη μοναρχία, τη οπισθοδρομησή της μπροστά στην πραγματική απελευθέρωση των εργαζομένων μαζών, την παραίτησή της από δίκαιες διευθετήσεις κάτω από την επιθυμία της απόλυτης εξουσίας».

Συνεχίζοντας ο κ. Ν. Γαλούδης, αναφέρθηκε αναλυτικά στα ιστορικά γεγονότα που εδραιώνουν την εκτίμηση αυτή:

Σύμπλευση με την Κομιντέρν για αυτονομία της Μακεδονίας και της Θράκης και άρα διαμελισμό της Ελλάδας. Σαμποτάρισμα της μικρασιατικής εκστρατείας. Καταδίκη των «Αγγλογάλλων ιμπεριαλιστών» στην αρχή του Β΄ παγκοσμίου πολέμου και αναβάπτισή τους σε δημοκρατικούς συμμάχους μετά τη γερμανική εισβολή στην Ε.Σ.Σ.Δ. Πρόκληση της ανταρσίας του ναυτικού και του στρατού στην Αίγυπτο και κατόπιν προδοσία των οπαδών του με τη συμφωνία του Λιβάνου. Πρόκληση της εξέγερσης των Δεκεμβριανών στην Αθήνα και ξανά προδοσία των εξεγερμένων με τη συμφωνία της Βάρκιζας. Αποκήρυξη και – ίσως – κατάδοση του Βελουχιώτη. Καταδίκη εκατοντάδων διαφωνούντων με την ηγεσία αγωνιστών-μελών του, ως «πρακτόρων» και «προβοκατόρων». Χαρακτηρισμός του Πλουμπίδη ως «χαφιέ» ακόμα και την ώρα που τον εκτελούσε η μοναρχική κυβέρνηση. Προδοσία του αγώνα της ένωσης Ελλάδας-Κύπρου, προκειμένου να εξυπηρετηθούν τα σοβιετικά συμφέροντα και να μη γίνει η τελευταία τμήμα κράτους-μέλους του ΝΑΤΟ. Αγώνας ενάντια στην πραγματοποίηση της εξέγερσης του Πολυτεχνείου, καταγγελία στη συνέχεια των πρωτεργατών της ως «πρακτόρων του Ρουφογάλη».

Και κατέληξε ο κ. Γαλούδης:

«Ο ελληνικός κομμουνισμός, αν υπήρξε ποτέ σαν πολιτική φιλοσοφία ή σύστημα, όπως και να το κάνουμε, όσα θετικά στοιχεία και αν περιέχει η παράδοσή του, που κι εμείς τα αναγνωρίζουμε, δεν μπορεί να αποτελεί το λάβαρο της σύγχρονης Ελλάδας, της Ελλάδας του 21ου αιώνα.

Πρέπει πάντως να προφυλαχθούμε από υπερβολές ακριβώς για να διατηρήσουμε ζωντανή την ιστορική μνήμη που διδάσκει και οδηγεί το λαό μας.

Το Κ.Κ.Ε. υπήρξε μεγάλη πολιτική οργάνωση, που αναδείχτηκε από την εργατική τάξη στην αρχή και τη δημοσιούπαλληλική νοοτροπία των Ελλήνων στη συνέχεια. Αλλά κόμμα εθνικής ηγεσίας, με τη σημερινή τουλάχιστον έννοια, που θα μπορούσε να έχει αυτός ο χαρακτηρισμός για τους πρωτομάχους της εθνικής ανεξαρτησίας απέναντι στις εξαρτήσεις από οποιαδήποτε ξένα συμφέροντα, κόμμα εθνικής ηγεσίας θα ήταν λάθος να αποκαλείται».

Ο λόγος του κ. Γαλούδη προκάλεσε την έντονη αποδοκιμασία όλων των πτερύγων του Νομοθετικού Σώματος, πλην των 12 μελών του κόμματός του.

Στέλιος Παπαδόπουλος